

«Πόλεμοι» 2009-2022: η Λερναία Υδρα της Ιστορίας

Προδημοσίευση από το νέο βιβλίο του Ευάγγελου Βενιζέλου για τη διασύνδεση των διαδοχικών κρίσεων

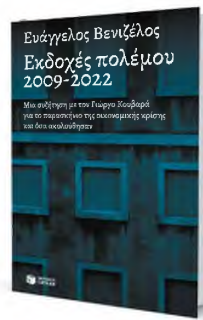
«**Η περίοδος** της οικονομικής κρίσης και των μνημονίων δεν τελείωσε. Έχει την ιδιорρυθμία να εισχωρεί στην περίοδο που ακολουθεί, η οποία δεν σηματοδοτεί ποτέ την επάνοδο στην κανονικότητα, καθώς η κρίση με τις πολλαπλές μορφές της έχει καταστεί πλέον συστατικό της κανονικότητας. Μιας κανονικότητας μετανεωτερικής και αρχαϊκής ταυτοχρόνιας. Μιας νέας πραγματικότητας που κοιτάζει ως Ιανός προς το μέλλον, αλλά και προς το παρελθόν.

Αλλάστε τα γεγονότα είναι απολύτως εύλογα. Την περίοδο της ελληνικής –και όχι μόνο– οικονομικής κρίσης ακολουθεί η ήδη μακρά, δυστυχώς, περίοδος της πανδημίας, που συνιστά μια παγκόσμια υγειονομική, οικονομική και εν τέλει ανθρωπολογική κρίση. Και ενώ το τέλος της πανδημίας αναμένεται χωρίς να έρχεται, η ρωσική στρατιωτική εισβολή και ο πόλεμος στην Ουκρανία σημαίνει το τέλος της περιόδου των τελευταίων τριάντα δύο ετών, που ονομάστηκε βιαστικά και αισιόδοξα «μεταψυχροπολεμική» εποχή και την έναρξη ενός νέου κεφαλαίου της διεθνούς Ιστορίας, που φαίνεται να είναι «θερμό-νέο-ψυχρό-πολεμικό». Η πυρηνική απειλή και η ισορροπία του τρόμου επανήλθε ξαφνικά, βιαστικά και βίαια στο προσκήνιο. Ζητήματα ευρωπαϊκής ασφάλειας που είχαν θεωρηθεί λυμένα τίθενται και πάλι με οξύ τρόπο.

Καθίσταται συνεπώς και πάλι επιτακτικό να επανεξεταστούν πολιτικές επιλογές που έγιναν την περίοδο της οικονομικής κρίσης υπό ασφυκτική πίεση και υπό συνθήκες υπαρξιακής εθνικής

Η στυφή αίσθηση της κρίσης δίνει τη θέση της στην ανατριχιαστική οσμή του πολέμου, δηλαδή της ωμής οργανωμένης βίας και του πιο βάρβαρου θανάτου.

κρίσης και να τοποθετηθούν στα ευρωπαϊκά και διεθνή συμφραζόμενά τους και στον ορίζοντα του μακρού ιστορικού χρόνου, που ήδη τον χρωματίζει η πανδημία και ο πόλεμος, η Λερναία Υδρα της Ιστορίας. Η αφήγησή μου για τα γεγονότα της περιόδου δεν θα έχει το προνόμιο να κριθεί ως κείμενο, αλλά τη μεγάλη δυσκολία να κριθεί μέσα στην Ιστορία των καταστάσεων. Ευτυχώς δεν θα κριθεί μέσα στη συγκυρία που παράλθε. Και εύχομαι –για τον τόπο– να μην κριθεί μέσα σε κάποια επόμενη πειστική συγκυρία, αλλά με την απόσταση και την ψυχραιμία που προϋποθέτει μια γνήσια ιστορική αξιολόγηση.

Το βιβλίο θα κυκλοφορήσει σε λίγες ημέρες από τις εκδόσεις Πατάκι.

Είχα χαρακτηρίσει την οικονομική κρίση «τον πόλεμο της γενιάς μας». Αμέσως μετά, η πανδημία εμφανίστηκε και εξελίσσεται δυστυχώς ακόμη ως υγειονομικός και επιστημονικός «πόλεμος», με ασύμμετρο αντίπαλο τον κορωνοϊό. Μετά από δυο πολέμους με τη μεταφορική έννοια του όρου, εμφανίζεται ο πόλεμος στην Ουκρανία με την πιο αρχαϊκή και βίαια μορφή του. Ένας πόλεμος κατά κυριολεξία, με διαστάσεις που ακόμη δεν έχουν καταστεί εμφανείς στο σύνολό τους. Πρόκειται συνεπώς για «εκδοχές πολέμου», μεταφορικού και πραγματικού, που καλύπτουν την περίοδο 2009-2022.

Καταστάσεις που είχαν θεω-

ρηθεί δεδομένες, όπως η αυτορρυθμιζόμενη παγκοσμιοποίηση, και προτεραιότητες που είχαν καταστεί αυτονόητες, όπως η ανάγκη επείγουσας αντιμετώπισης της κλιματικής κρίσης, δίνουν τη θέση τους στη ρήξη της εφοδιαστικής αλυσίδας και την ανάγκη απεξάρτησης της Ευρώπης από τα ρωσικά ορυκτά καύσιμα.

Μέσα σε όλα αυτά, τα βασικά μας συμφραζόμενα δοκιμάζονται. Η Δύση ως θεσμικό, πολιτικό, αξιακό, πολιτιστικό, αναπτυξιακό κεκτημένο και ως στρατηγική οντότητα μικραίνει πληθυσμιακά, πιέζεται πανταχόθεν. Μέσα στη Δύση η Ευρώπη δυσκολεύεται να αφομοιώσει τη νέα πραγματικότητα που θέτει σε αμφιβολία την ψευδαίσθηση της «αιώνιας ειρήνης» που κυριάρχησε τη μακρά εποχή μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και ιδίως τις τελευταίες δεκαετίες, με αφετηρία τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης και τη Συνθήκη του Μάαστριχτ.

Η στυφή αίσθηση της κρίσης δίνει τη θέση της στην ανατριχιαστική οσμή του πολέμου, δηλαδή της ωμής οργανωμένης βίας και του πιο βάρβαρου θανάτου. Έννοιες και αισθήματα που συνδέονται με το εθνικό φαινόμενο και την εθνική ταυτότητα και ειδικά θεωρηθεί παρωχημένα επανέρχονται με εντυπωσιακή δύναμη υπό την καταλυτική πίεση της γεωγραφίας, που ακολουθεί

τους ρυθμούς του πιο μακρού ιστορικού χρόνου, που είναι ο γεωφυσικός και με τα ανθρώπινα μέτρα γεωπολιτικός.

Η Ελλάδα επιλέγει, όπως πάντα τελικά, να αγκυρωθεί στη Δύση και ιδίως στην Ε.Ε., παρά τις αμφιθυμίες, τις αντιτάσεις, τους ρητορικούς εξωραϊσμούς, τους φιλορωσικούς και εν γένει ανατολικούς αταβισμούς. Η δεκαετία της ελληνικής οικονομικής κρίσης λειτουργήσει ως πολυδύναμο εργαστήριο στο οποίο δοκιμάστηκε η αντοχή όλων των ιστορικών υλικών του έθνους.

Επιπλέον δοκιμάστηκαν οι θεσμοί και τα ανακλαστικά της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Χάρη στην ελληνική οικονομική κρίση, η Ευρώπη μπόρεσε να αντιδράσει έγκαιρα και αποτελεσματικά στην πρόκληση της πανδημίας, ιδίως την οικονομική. Χάρη στην οικονομική κρίση, η Ελλάδα αποσαφήνισε ζητήματα εθνικής ταυτότητας και στρατηγικής, που της επιτρέπουν τώρα να έχει καθαρές και γρήγορες αντιδράσεις απέναντι στις προκλήσεις που θέτει ο πολυεπίπεδος πόλεμος που ξεκίνησε στην Ουκρανία.

Η περίοδος που διανύουμε δεν είναι περίοδος απλώς αναστοχασμού, αλλά αναδασμού αξιακού, πολιτιστικού, πολιτικού, κοινωνικού, οικονομικού, αλλά και στρατιωτικού. Το στοιχείο είναι και πάλι σύνθετο και συνολικό. Η μάχη των ιδεών συνδέεται με τη μάχη της τεχνολογίας (είτε

αυτή αφορά τις ιατροβιολογικές εξελίξεις σε σχέση με τις πανδημίες είτε ξέφυγα και θανατηφόρα όπλα, αλλά και τα αντιδοτά τους), με τη μάχη των πολιτικών και πολιτικών οχημάτων, με τη μάχη των ενεργειακών πόρων και του νερού, της διατροφικής επάρκειας, των κλιματικών συνθηκών, των φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών, εν τέλει με τη μάχη για την ασφάλεια έναντι κάθε εκδοχής φόβου, τρόμου, τρομοκρατίας, απειλής. Εν μέσω εσωτερικών και διεθνών ανισοτήτων που διευρύνονται και δεν είναι μόνο οικονομικές, αλλά είναι πλέον ανθρωπολογικές. Η ανθρωπότητα ζει εμφανώς σε διαφορετικές ιστορικές εποχές που συνυπάρχουν πάνω στον πλανήτη, και ενώ μέχρι πριν από λίγο είχαν μια συνολική τάση προς το μέλλον, τώρα εμφανίζονται μια συνολική ροπή προς το παρελθόν.

Η διασύνδεση των διαδοχικών κρίσεων είναι ο βασικός λόγος για τον οποίο θεώρησα ότι έχει κάτι να εισφέρει η αφήγηση των γεγονότων της πιο σκληρής φάσης της οικονομικής κρίσης και η παρουσίαση της δικής μου ερμηνείας για το υπόβαθρο και την καμπύλη της.

➤ Από την εισαγωγή του βιβλίου του Ευάγγελου Βενιζέλου «Εκδοχές Πολέμου 2009-2022. Μια συζήτηση με τον Γιώργο Κουβαρά για το παρασκήνιο της οικονομικής κρίσης και όσο ακολουθήσαν».